

Krav på ett kognitivt offensivt förhållningssätt

Rysk A2/AD-förmåga. En hård realitet?

Inträdesanförande i KKrVA avd I den 22 oktober 2020¹ av Fredrik Stålborg

Résumé

For some years, Russian A2/AD capabilities have been highlighted as a demanding problem, enabling Russia to project a potent threat. Demands on countermeasures are thereby increased, predominantly concerning our ability to conduct tactical and operational manoeuvres. I suggest a thesis of a mind-set, termed as *Cognitive Offensive Approach*, aimed at the internal driving force within the officers to actively seek solutions, regain the initiative and encourage the officers to lead proactively on the battlefield. The command and control philosophy required to develop a *Cognitive Offensive Approach* in the officers' corps is mission command. In conjunction, develop the ability for a dynamic and flexible implementation of tactical and operational actions, augmenting interaction with branches and combat units. Sweden is facing the largest capability enhancement in half a century, emphasising the core challenges ahead, as well as the need for an increased ambition within the entire officers' corps. A cognitively offensive approach, increasing the ability to fight and simultaneously target an applicable enhancement in our armed forces is imperative. Adversary actions will not force us to lose. Demise emanates from an absence of action.

DETTA ÄR DET första av flera planerade inlägg som gäller ett förhållningssätt till operationer och taktik och officerens förmåga i en varierande konfliktmiljö. Begrepp som lägesuppfattning, beslutsfattning, uppdrags-taktik, taktiska och operativa offensiven och defensiven är några föreställningar som återkommer i denna serie. Detta inlägg förhåller sig till officerens² taktiska och operativa förhållningssätt där jag nyttjar rysk Anti-Access/Area Denial (avregleringsförmåga) A2/AD³ som fond.

Inlägget hålls på en nivå som gör underlaget mer tillgängligt och presenterar således bara tankar vilka inte är sekretessklassade. Texten avser att inspirera till fördjupade stu-

dier och en diskussion kring officerskårens förhållningssätt till operationer och taktik. I förlängningen kan denna diskussion leda till en ökad förmåga till genomförande av gemensamma operationer. Denna text tar sin utgångspunkt i taktiska och operativa perspektiv och behandlar i begränsad omfattning säkerhetspolitik.

Omvärlden är inte något utanför Sverige, kring vilken vi kan reflektera i största allmänhet. Den strategiska kartan och ett säkerhetspolitiskt labilt omvärldsläge fortsätter att öka våra utmaningar där vi ser ett mer aktivt Ryssland, ett expanderande Kina, ett offensivt Turkiet och en utveckling i USA som de senaste åren uppfattats som oförutsäg-

bar. En säkerhetspolitisk förskjutning med utgångspunkt i det förändrade omvärldsläget och en stegrad debatt har markant ökat både engagemanget kring vårt nationella försvar och våra relationer till andra länder och organisationer. Totalförsvarstanken har de senaste åren gått från irrelevant till dominant i debatten kring säkerhet och sårbarhet. I detta säkerhetspolitiska omvärldsläge ska Sverige navigera med en strategisk doktrin där vi enskilt ska undvika att förlora och tillsammans med andra vinna.

Begrepp som hybridkrigföring, ickelinjär krigföring, informationskrigföring, gråzon, etc är några formuleringar som sätter namn på nya, och till del gamla, konflikttyper. Här är också cyber och artificiell intelligens områden med en accelererande utveckling. Uttrycken tillsammans med ett flertal internationella begrepp växer fram i syfte att sätta ord på större problemområden och söka nya förklaringsmodeller och i bästa fall skapa möjligheter i de framtida konfliktmiljöerna. Samhällets sårbarhet och länders inrikespolitiska ageranden parallellt med nationsövergripande samarbeten har också blottats under pandemin med Covid 19.

Ett begrepp som har skapat uppfattningar och diskussion de senaste åren är A2/AD. Begreppet inbegriper vapensystem, ofta med lång räckvidd, i en metod som syftar till att förvägra, avreglera från eller begränsa en motståndare att agera i ett visst mark-, sjö- eller luftområde. Framförallt den ryska förmågan debatteras. Det finns ett flertal system vilka kan räknas in i rysk A2/AD-förmåga. Detta inlägg avser inte att beskriva dessa samlade system utan ger några exempel på tongivande systemen som fond. Vid ett väpnat angrepp bedöms självklart flera kombinationer av system parallellt med andra förmågor att nyttjas. Tyngdpunkten i texten ligger på operationer och taktik och framförallt officerens taktiska och operativa

förmåga och förhållningssättet inom ramen för gemensamma operationer där genomförandet måste beredas mer plats i debatten.

Beskrivningar av rysk A2/AD tenderar att fokusera kring tekniska systemen och där till kopplade motåtgärder kring olika tekniklösningar. Här finns exempel som attackflyg mot luftvärnssystem, störare mot radar och andra motmedel systemvis. Strategiska narrativ är också relativt frekventa. I ämnet behövs därför en ökad operativ och taktisk diskussion kring hur rysk A2/AD-förmåga inklusive på marken manövrerande och skyddande förband ska utmanas vid gruppering och väpnad strid på svenskt territorium. Ett sådant resonemang bör leda till utveckling av konceptuella lösningar på nivån gemensamma operationer varigenom officerskårens taktiska och operativa kunskaper övas och utvecklas. Denna text gör således inte anspråk på att hantera alla tekniska eller strategiska frågor utan syftar i stället till att inspirera till ökad debatt och ökat intresse avseende behovet av skicklighet i framförallt genomförandet av gemensamma operationer och särskilt en kontinuerlig utveckling av vår officerskår och vår militära profession.

Återblick

Under femtiotalet fram till och med nittiotalets början innebar operationer och taktik förenklat att slå landstigning och luftland-sättning, företrädesvis på köl och i luften. I det fall angriparen etablerat brohuvud var metoden att med brigader i fördelnings rama ta terräng för det rörliga kustartilleriet, slå motståndaren i brohuvudet, avbryta styrketillväxt och därefter slå luftlandsättningar vilka initialt kringgåtts, alternativt bundits med en mindre del av våra förband. Möta, Hejda och Slå! Detta var inbyggt i officerskårens DNA. Även om metoden var djupt förankrad i officerskåren innebar det inte

att detta på något sätt var en enkel uppgift. I denna högentensiva strid var acceptansen för förluster generellt hög och det nationella försvaret förhärskande. Utbildningen av officerare präglades av handgripliga reglementen som beskrev den rätta metoden i olika typfall. Till del begränsades utbildningen av framförallt yngre officerare och vår taktik till: *gör så här*, mer än till att analysera komplexa problem och därtill kopplad beslutsfattning.

Under nittiotalet och med upplösningen av Sovjetunionen blev internationella insatser en stor del av försvarsmaktens verksamhet. Avsaknad av traditionell hotbild tillsammans med en nedmontering av Försvarsmakten gav i förlängningen en förändrad syn på operationer och taktik. Så pass förändrad att operationer och taktik fick stå tillbaka för internationella insatser med fokus på stridsteknik och system. En lågteknologisk motståndare med irreguljärt uppträdande har därför drivit fram operativa obalanser som påverkat vår förmåga till väpnad strid på taktisk och operativ nivå. Under de senaste åren har en doktrinär förändring skett från Counter Insurgency-operationer⁴ internationellt till gemensamma operationer nationellt. Samtidigt har Ryssland visat sin styrka att på taktisk och operativ nivå med en tydlig strategisk målsättning genomföra samordnad väpnad strid. Striderna i Ukraina är ett exempel och till del striderna i Syrien ett annat. Rysk A₂/AD har i sammanhanget blivit en del av den heta frågan i debatten kring konfliktmiljön. Behovet att kunna bestrida rysk A₂/AD i vårt operationsområde har tydliggjorts.

Rysk A₂/AD

Det finns en stor mängd system vilka populärt sorteras in i den ryska A₂/AD-förmågan. För den intresserade vill jag rekommendera

försvarets forskningsinstituts rapport *Bursting the Bubble*.⁵ Några system som ofta nämns är bland annat det markgrupperade luftförsvarssystemet S-400 med en teoretisk om än debatterad räckvidd om 400 km.⁶ Systemet är bland annat grupperat i Kaliningrad och i St Petersburg. Avseende sjömålsbekämpande system kan Bastion-P lyftas fram med en teoretisk räckvidd på 300 km.⁷ I markdomänen⁸ finns bland annat Iskander M, ballistisk robot, med en teoretisk räckvidd på 450 km upp till 700 km.⁹

Sammantaget redovisar systemen höga teknisk prestanda och därigenom en påverkan på vår rörlighet till sjöss och i luften med konsekvenser för bland annat försörjning, svensk handlingsfrihet och tredje parts agerande. En framgrupperad rysk förmåga på svenskt territorium ger logiskt ytterligare ökad territoriell räckvidd och påverkar än mer en tredje parts förmåga till styrketillförsel. Teoretiska räckvidder är inte detsamma som praktiska. Kombinationen med A₂/AD-förmågor till sjöss och i luften ska dock inte underskattas utan ger en hög handlingsfrihet. Vid gruppering på öar eller på Östersjön blir svensk bekämpningssystem i huvudsak begränsad till luft- och sjöbaserade systemen. Om Ryssland grupperar på svenskt fastland kan Sverige nyttja kombinationer av fler förmågor till förmån för svenskt agerande. Oaktat var en motståndare grupperar sin A₂/AD förmåga på vårt territorium så måste dessa system också skyddas och försvaras. Striden kan också utvecklas till isolerade operationer. Jämför Rysslands angrepp på Ukraina vilket har isolerats till ett lokalt/regionalt operationsområde.

Michael Kofman vid Kennan Institute vid Wilson Center och tidigare programchef vid US national Defense University menar att

By organizing the force around scalable operations with strategic objectives, the

Russian intent is not to attain tactical advantages with advanced capabilities, but instead to overcome tactical shortcomings through superior operational design and strategic thinking.¹⁰

Kofman ger exempel, och jag anser det viktigt att inte beskriva ryska A2/AD system som vare sig överdrivet kompetenta eller okvalificerade. Genomförandet av striden måste utvecklas genom att taktiskt och operativt hantera inte bara olika system utan den operativa samordningar och stridens dynamik och därmed vår konkreta operativa förmåga under genomförandet. Detta blir i sammanhanget viktigt för att hantera ett läge av påverkan på våra sensorer och luftförsvaret liksom att vår möjlighet till mobilisering sannolikt begränsas.

Angreppet

Hur Sverige på operativ och taktisk nivå väljer att möta angreppet påverkar inte bara motståndaren och våra egna förband utan får också stor inverkan på den nationella försvarsviljan och omvärldens syn på Sveriges handlingskraft, eller avsaknad därav. Vid ett väpnat angrepp mot Sverige blir det sannolikt en allt för snäv analys att se Sverige som enskilt agerande över tid, men det kräver framförallt initialt ändå ett enskilt och tydligt svenskt agerande. Historieskrivningen kommer få stor inverkan på vår svenska självbild i det fall Sverige uppfattas ha agerat alltför passivt. Statens förtroendekapital urholkas. Ett initialt enskilt agerande måste därför ses i ett strategiskt långsiktigt perspektiv. Strategi utan ett operativt och taktiskt agerande leder i sämsta fall till en förlust på samtliga nivåer.

Ett väpnat angrepp där en motståndare tar terräng på svenskt territorium, på Gotland eller fastlandet, kommer att innebära en högintensiv strid i markdomänen,

men kommer också innefatta samtliga försvarsgrenars stridskrafter liksom hela totalförsvaret. Motståndaren kommer över tid sträva efter att splittra vår samordning och få oss att fragmenteras i underläge. Framgång eller motgång kommer att definieras på strategisk nivå men variera över tid på den taktiska och operativa nivån. Möjligheten till framgång, sett i ett längre perspektiv, bör rimligen också ligga i utfallet av vårt samarbete med tredje part och dennes militära och säkerhetspolitiska förmåga. Det blir för svenskt vidkommande väsentligt att vi agerar för att begränsa motståndarens förmåga taktiskt och operativt i de områden och de domäner som inte bara leder till framgång, utan också där vi bedömer att vi konkret kan nå framgång. Här bygger vi förutsättningar för den fortsatta striden samtidigt som vi som nation visar handlingskraft och försvarsvilja. Jag påstår att det är vid den striden som försvaret av Sverige sannolikt kommer att både manifesteras och definieras.

Förhands- och efterhandssituation

Vid det militära angreppet mot Sverige är vi – framförallt initialt – strategiskt, operativt och taktiskt i en efterhandssituation. Det är motståndaren som väljer tid, plats och syfte och definierar stridssituationen, företrädesvis med ett stort inslag av vilseledning. Det är avgörande att inte hamna i ett passiviserat chocktillstånd! Sveriges ambition vid den inledande striden och synen på uthållighet är central. Ett passivt agerande ger motståndaren fördelar och begränsar våra handlingsmöjligheter, enskilt och för kommande stöd från tredje part i ett rimligt tidsperspektiv. Ett felaktigt offensivt agerande kan å andra sidan resultera i liknande resultat. I ett utrerat läge går det ändå att argumentera

för taktisk och operativ hög ambition, även med hög risk. Det är därför centralt att träna våra officerare i taktisk och operativ risktagning, vilket inte på något sätt påminner om administrativ risktagning i ett vardagligt myndighetsperspektiv.

En strategiskt defensiv operation kan innehålla flera offensiva inslag på taktisk och operativ nivå. Således kan vi under stridens inledande skeden fortsatt vara i efterhand strategiskt samtidigt som vi i något eller några område börjar bli i förhand taktiskt. Områden kan behöva lämnas substantiellt oförsvarade emedan andra områden försvaras alternativt återtas med hög ambition där det operativa och taktiska förhållningssättet blir avgörande för hur Sverige avser att agera för att nå de strategiska målen. Ett lyckat offensivt uppträdande på taktisk och operativ nivå kan resultera i en ökad handlingsfrihet och uthållighet. Ett passivt agerande kan resultera i försämrad handlingsfrihet och uthållighet. Den taktiska och operativa offensiven och defensiven balanseras därför på flera nivåer och tidsperspektiv. Genom en växelverkan mellan stridssätt, ambitioner, risktagningar och vilseledning återtas initiativet.

Att utan analys kasta sig framåt och anfalla kan emellertid resultera i stora förluster. Att å andra sidan, genom en ryggmärksreflex felaktigt förhålla sig till vår svenska strategiska doktrin som en initial defensiv på samtliga nivåer i tron att detta är framgångsfaktorn för handlingsfrihet och uthållighet, även på sikt, är dock ett kardinalfel och strategiskt, operativt och taktiskt en katastrof. Flexibiliteten i striden kräver en hög förståelse för stridens dynamik och ett aktivt agerande för att bibehålla beslutstempot.

Den taktiska och operativa offensiven och defensiven måste därför ses i ett strategiskt sammanhang där tidsperspektivet och en internationalisering av konflikten blir tunga i

analysen. Att vända en efterhandssituation till en förhandssituation i några av våra områden understryker förmågan till skyndsam beslutsfattning och tät genomförandeledning. Stridens konsekvenser måste omfattas och exploateras i ett snabbare tempo än motståndaren. Denna dynamik och dess friktioner, och därigenom möjligheter, kan sällan detaljplaneras eller beräknas utan har sitt ursprung i det oberäkneliga och irratiionella. Genom erfarenhet, träning, initiativ, uppdragstaktik och ett kognitivt offensivt förhållningssätt nås ett genomförande med högre sannolikhet för framgång.

Planen är inget, men planeringen är allt, ett talesätt som många påstås varit först med. Att planera handlar om förberedelser och inte minst mentala förberedelsen kring olika utfall när planen träffar verkligheten. Detta är viktigt och förbereder oss för striden, men det bärande här är verkligheten, inte planeringen. I genomförandet sker handlingen och där tas besluten, konsekvenser hanteras och möjligheter exploateras. Således: Planen är intet, planering är allt, men genomförandet är på riktigt! Genomförandeperspektivet måste därför vara rådande för att utmana och degenerera en rysk AzAD-förmåga grupperad på svenskt territorium. En gemensam operation ska därför fångas med hög genomförandeflexibilitet och bygga på uppdragstaktik, ett dynamiskt genomförande och hög interaktion mellan försvarsgrenar, stridskrafter och övriga förmågor. Att samtidigt balansera operationen på en nivå som inte resulterar i motståndarens vedergällning blir intressant i sammanhanget.

Att vända en efterhandssituation till en förhandsituation i några av våra områden blir således viktigt och understryker förmågan till skyndsam beslutsfattning och tät genomförandeledning. Vitalt för officerens utbildning i operationer och taktik blir därmed mängdträning i scenarier med spel

och övningar på framförallt genomförande där officeren utmanas i problem som både kan och inte kan lösas. Utbildningen måste innehålla både korrekt och korrumpierad information och varierade tidsförhållanden för en realistisk beslutsträning.

Kognitiva offensiven. En officerskårs förhållningssätt

Mier Finkel, israelisk brigadgeneral, frågar i *On Flexibility*

How do armies cope with technological and doctrinal surprises that render them vulnerable to unexpected weapons systems and/or combat doctrines.¹¹

Finkel menar att sättet att förbereda sig för det kommande kriget är flexibilitet och tar bland annat sin utgångspunkt i Michael Howards föreläsning, "Military Science in an Age of War and Peace", där Howard lyfter fram flexibilitet... "flexibility both in the minds of the armed forces and in their organization...".¹²

Jag tar fortsatt min utgångspunkt i officerens förhållningssätt flexibelt med förband och funktioner i försvarsgrenar och stridskrafter. För att en officer ska kunna hantera stridens dynamik krävs att denne aktivt söker lösningar, aktivt exploaterar framgång, aktivt analyserar möjligheter och begränsningar och aktivt söker okonventionella lösningar. Officerens förhållningssätt måste därför vara *kognitivt offensivt*.

People react differently to the same event based upon how they view it, which underscores the point that there is always more than one way of seeing events: in other words, you choose your viewpoint even if, at times, it is difficult to discern any other viewpoint than the current one.¹³

Jag vill därför lyfta fram en tes för kravet på officeren/chefen/ledaren om en mentalitet, beskriven som en kognitiv offensiv i syfte att kunna nyttja sina förband och förmågor flexibelt. Den kognitiva offensiven är således inte likställd med den taktiska och operativa offensiven. Den kognitiva offensiven tar sin utgångspunkt i vår kunskap och erfarenhet och vår förmåga att tänka, lösa problem och reflektera över vårt handlande. Detta ger oss ett inre driv. En kognitiv offensiv!

Decision-making also involves being creative, which invites you to suspend temporarily your critical faculties while you let your imagination soar. Once back on earth, you can evaluate these new ideas in terms of their usefulness in helping you to overcome blocks to change and fostering new ways of thinking and acting.¹⁴

Denna inre drivkraft, den kognitiva offensiven, engagerar oss som officerare till att aktivt söka lösningar och ha ett framåttriktat och kreativt fokus. Snabbt skifta metod och exploatera styrkor och svagheter. Den kognitiva offensiven ger positiva effekter för problemlösning och därmed ökade möjligheter till framgång. Den kognitiva defensiven ger däremot omvända effekter och ökar dessutom risken för att bli överraskad. I den kognitiva defensiven finns negativa konsekvenser som väntans lösning, invänta högre chefs beslut, inte skilja huvudsak från bisak, planeringsfokus, någon annan borde, avaktande eller avsaknad av beslut. Sist och slutligen och i sämsta fall leder detta till att motståndaren tagit beslut efter beslut där du tvingas till ett upprepat parerande. Den kognitiva offensiven är därför avgörande för ett dynamiskt genomförande av striden och skyndsamt kunna anpassa agerandet för att lösa uppdraget och exploatera framgång.

Att träna officerare, men också staber, i genomförande med flera scenarier och be-

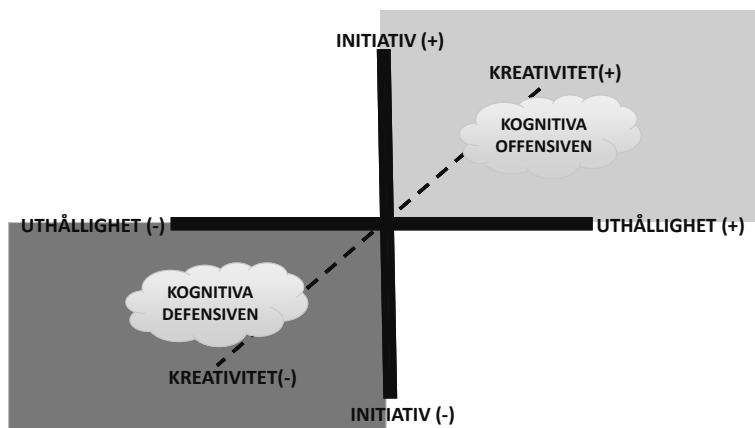

Bild 1. Förenklad bild av den kognitiva offensiven. Källa: egen bild. Axlarna: ambition, uthållighet och initiativ. Hög ambition, uthållighet och initiativ ger ett aktivt agerande, en kognitivt offensiv officer med en drivkraft. Låg ambition, uthållighet och initiativförmåga ger ett passivt agerande, en officer som en kugge i processen bland andra.

slutstillfällen mer än planering ger därför taktiska och operativa fördelar. Att å andra sidan förlita sig till ett planeringsfokus med fasta beslutstidpunkter och en stabsrytm baserad på rapportering och orienteringar kommer obönhörligen att leda till ett långsamt beslutsfattande och ett omedvetet förhållningssätt att planen kommer leda oss rätt. En kognitivt defensiv hållning och en centraliserad ledningsfilosofi kommer därför *inte* att hantera stridens dynamik på den operativa och taktiska nivån.

Doktriner beskriver och leder oss i hur vi genomför striden. Att enskilt och tillsammans med andra genomföra konceptuella studier kring dagens stridsmiljö tillsammans med framtida konflikttyper utvecklar våra officerare och vår förmåga både för ett här och nu-perspektiv och för framtida konflikter. Den kognitiva offensiven blir därför en förutsättning för officerens förmåga att genomföra väpnad strid, och också driva den doktrinära och konceptuella utvecklingen, i förlängningen uppbyggnaden av våra krigs-

förband och operativa förmåga. Det är officerskåren som utvecklar våra doktriner och koncept, inte tvärt om!

Att vara kognitivt offensiv ökar förmågan och ger således fler möjligheter till att se förändring, ändra metod, nyttja förband och resurser för att nå framgång, jämfört med att röra sig i den kognitiva defensiven. Att leda och ledas av kognitivt offensiva officerare ställer också krav på högre chef och på organisationen. Vi måste våga och vilja utmana varandra i synen på hur uppdraget ska lösas. Häri ligger också potentialerna att på den operativa och taktiska nivån nå framgång mot en på pappret styrkeöverlägsen motståndare och utveckla Försvarsmakten för den framtida stridsmiljön. Jag Vill, Jag Kan och Jag Gör!

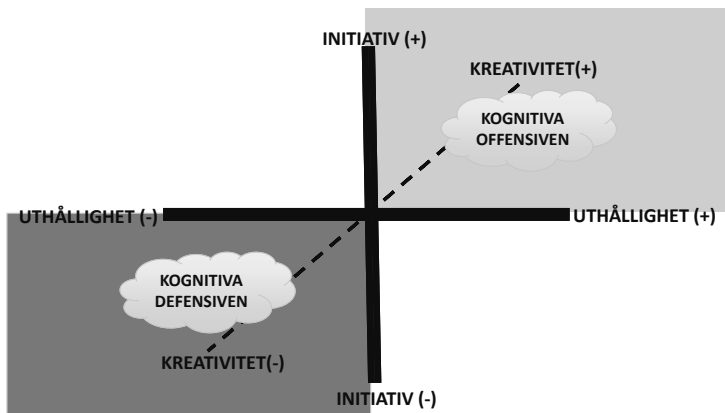
Stridens konsekvenser och dess dynamik måste således omfamnas och exploateras i ett snabbare tempo än motståndarens. Med den kognitiva offensiven tillsammans med erfarenhet och uppdragstaktik nås ett genomförande med högre sannolikhet för framgång.

Rådande omvärldsläge parallellt med snabb teknikutveckling kräver officerare med djup kunskap, som med kritiskt tänkande och hög initiativförmåga kan utveckla både perspektivet här och nu och i framtiden. Stridens dynamik kommer att utsätta oss och motståndaren kontinuerligt för nya förutsättningar och därmed möjligheter. Förmågan hos chefer och staber att snabbt skifta fokus ger en väl samövad försvarsmakt tempofördelar.

Officerens förhållningssätt till den väpnade konflikten måste tydligt leda till att Sverige initialt, sannolikt enskilt, och med hög ambition agerar mot rysk A2/AD-förmåga på svenskt territorium och i Östersjön. Strategiskt befinner vi oss de facto redan i den ryska A2/AD bubblan. Att utan analys och kognitivt defensivt se rysk A2/AD-förmåga som en hård realitet och som en för svenskt vidkommande operativ och taktisk låsning leder till en defensiv hållning och resulterar i svensk förutsägbarhet. Att hantera rysk A2AD för-

måga alltför begränsat, till exempel system mot system, kan leda till snäva och i taktiska sammanhang lågkvalitativa lösningar. Motståndaren kan inte ha full handlingsfrihet i alla sina förmågor samtidigt och över tid. Ett operativt och taktiskt helhetsperspektiv med ett koncept för väpnad strid där samtliga av våra förmågor verkar med högt tempo och med en taktisk och operativ växelverkan mellan offensivt och defensivt agerande ger oss möjligheter att på allvar utmana motståndarens A2/AD.

Försvarsmakten befinner sig i en tillväxt som tidigare inte upplevts i vår aktiva officerskår. Att analysera framtiden utan att ges möjlighet till tillväxt och anpassning är frustrerande. Att analysera framtiden och ges möjlighet till tillväxt men inte skyndsamt anpassa sig blir ansvarslöst. Detta kräver således en ökad ambition och engagemang från *hela* officerskåren! Ett kognitivt offensivt förhållningssätt!

Bild 2. Uppdragstaktik. Källa: egen bild. För att kunna nyttja uppdragstaktik som ledningsfilosofi krävs också att officeren har kunskap, erfarenhet, helhetsförståelse, lägesbild, attityd, kultur, kognitiv offensiv, mandat, resurser och framför allt förtroende mellan chefer och förband. Uppdragstaktiken kräver således rätt uttagning av officerare/chefer, utbildning, självständigt tänkande, förtroende, att våga, tillit och erfarenhet. Uppdragstaktiken kräver också uppdragsdisciplin med förståelse för uppdragets och stridens syfte och därtill positiv rapportering.

Uppdragstaktik

En kognitivt offensiv officerskår behöver en relevant ledningsfilosofi. Den ledningsfilosofin är uppdragstaktiken. En ledningsfilosofi som tar tid att bygga upp och vilar på ett flertal förutsättningar.

En väl utvecklad uppdragstaktik ger underställda chefer möjlighet att framför allt utveckla sitt uppdrag eller i ett skyndsamt och dynamiskt händelseförlopp och vid behov ta sig en ny uppgift som bär mot syftet med striden. Det vill säga, uppdragstaktiken exploaterar den kognitivt offensive officeren. Cheferna ska vara tränade för beslutsfattning på oklart underlag i situationer där förutsättningarna ständigt förändras. Det är ett måste att omedelbart anpassa sig för att söka framgång och utnyttja motståndarens svagheter. Att fortsatt utveckla vår ledningsfilosofi med uppdragstaktik som grund är centralt.

...vad som menas med en skicklig befälhavare, ... Ja... det är väl en befälhavare som... ja, som förutser alla eventualiteter... men det påstås ju att kriget är likt ett parti schack... Ja ... men med den lilla skillnaden att i schackspelet kan du ta god tid på dig och fundera över varje drag i lugn och ro.¹⁵

Kognitivt offensivt agerande mot rysk A2/AD

Ett angrepp där rysk A2/AD grupperas på svenskt territorium kan, som tidigare lyfts fram, ha flera syften. Här måste våra motåtgärder ske i samtliga domäner och med ett kontinuerligt operativt tryck på motståndarens förband. Det kommer att krävas ett bredare angreppssätt än system mot system i till exempel luftdomänen för att hantera rysk A2/AD. Det är inte bara ett problem för flygvapnet om ryska luftvärnssystem är grupperade på svenskt territorium, lika lite som att det bara är ett problem för armén

att ryska förband har långskjutande artillerisystem. Ryska markförband har och kommer fortsatt att ha en hög rörlighet integrerad med hög bekämpningsförmåga där indirekta bekämpningssystem i kombination med mekaniserade förband ger en kraftfull motståndare. Lägg därtill övriga ryska förmågor med bland annat system för luftförsvaret, sjömålsbekämpning, specialförband, telekrigsförband och förmågor inom cyber så blir bilden av rysk förmåga allt annat än en snävt definierad rysk A2/AD förmåga som en samling långräckviddiga bekämpningssystem. Den svenska förmågan att påverka A2/AD i en kontext med ryska markförband måste därför samordnas i en gemensam operation med understöd av flera domäner i tät växelverkan. Ett försvarsgrensvis agerande längs fastlagda operationslinjer kommer inte att räcka.

Förenklat och som exempel kan arméförband ta terräng för gruppering av bland annat indirekta bekämpningssystem och telekrigsförband vilket ger möjlighet för enheter i flera försvarsgrenar och stridskrafter att till exempel leda in bekämpning mot prioriterade mål m m. Att med flygstridskrafter engagera och därmed tvinga motståndaren att tända upp sina aktiva system gör motståndaren gripbar för bekämpning och störning från övriga domäner med förband ur armén och marinen tillsammans med specialförband. Även hemvärnsförband i våra militärregioner blir en viktig resurs. Ett hot i markdomänen tvingar generellt motståndaren till en tätare gruppering för att kunna försvara sig mot ett anfall, alternativt själv anfalla, vilket ökar dennes sårbarhet från luften och för indirekta bekämpningssystem. En motståndare som i omgångar utsätts för ett hot från luften och/eller indirekta bekämpningssystem tvingas också till spridning och aktivering av bland annat luftför-

svarssystem och artillerilokaliseringssystem och görs därmed gripbar från fler domäner.

I denna växelverkan mellan olika förmågor finns en dynamik och en operativ synergi som kräver hög grad av flexibel genomförandeledning. Den kognitiva offensiven, *viljan att aktivt söka lösningar/vinnarinstinkt*, är således vital. Kombinationen slag- och stryktåliga markförband med långräckvidig bekämpning, underrättelseförband och specialförband m m i samverkan med flyg- och sjöstridskrafter ger på ett sätt Sverige också en egen A2AD förmåga vilken med uthållighet, striden på eget territorium, ger både taktiskt och operativt offensiva och defensiva möjligheter.

Sverige kan, förutom ansvar för sitt eget försvar, därmed även stödja tredje parts förstärkning och också understödja våra grannländer. En utökad svensk operativ och taktisk förmåga i detta stycke skulle också utmana Ryssland till större risktagning och begränsa rysk handlingsfrihet i Östersjöregionen. En svensk samövad förmåga, dessutom med Finland, visar att vi är beredda och ger tydlighet i närområdet. Vidare kan Sverige bidra till både direkt och indirekt skydd av tredje parts agerande i närområdet. Det handlar således om att nyttja synergier och att komplettera och förstärka försvarsgrenar och stridskrafter, inte att konkurrera.

Budskap för fortsatt debatt och engagemang

- Den *kognitiva offensiven* hos officerskåren och att manövrera i genomförandemiljön är avgörande för att driva och hantera det taktiska och operativa händelseförloppet och exploatera framgång.
- Den *kognitiva defensiven* hos officerskåren med ett linjärt planeringsfokus kom-

mer inte att hantera striden utan resultera i förlust på samtliga nivåer.

- Uppdragstaktiken är den bärande ledningsfilosofin för att kunna exploatera den kognitivt offensive officeren att i genomförandet av striden lösa uppdraget i en dynamisk stridsmiljö.
- Rådande omvärldsläge, en oförutsägbar framtida konfliktmiljö och snabb teknikutveckling kräver officerare som kan hantera ett väpnat angrepp i dagens konfliktmiljö likväl som officerare som med kritiskt tänkande och hög initiativförmåga kan utveckla Försvarsmakten för den framtida konfliktmiljön. Det är vår samlade officerskår som måste kunna utveckla båda dessa perspektiv. Att frågar sig vad som är taktiskt och operativt tidlost och vad som kräver nya förmågor och modus blir centralt i en kontinuerlig analys.
- Den ryska A2/AD-förmågan ska inte underskattas, även om där finns tekniska och taktiska begränsningar. Att i en förlängning se den ryska förmågan som en opåverkbar hård realitet förleder oss i en allt för defensiv riktning. Som en konsekvens finns risk för förutsägbarhet, taktiska och operativa låsningar samt passivisering.
- Rysk A2/AD förmåga projicerar en potent kapacitet. Men mot bakgrund av mitt resonemang kan vi utmana och begränsa den ryska förmågan och i vissa fall dessutom degenerera den. En militärstrategisk *defensiv* med en operativ och taktisk *offensiv* i kombination med en *kognitivt offensiv officerskår* blir i sammanhanget intressant. Det omvända är sannolikt olyckligt.
- Att i vissa geografiska områden och med hög ambition agera tydligt och om möjligt återta initiativet kommer att vara

avgörande redan för den initiala striden från svensk sida.

- Kvalitet och kvantitet avseende materiel och system är viktiga, men officerskårens taktiska och operativa förmåga är avgörande! Det är inte motståndaren som får oss att förlora, det är vår avsaknad av handling.

Författaren är brigadgeneral, vicerektor vid Försvarshögskolan och ledamot av KKrVA.

Noter

- Inträdesanförandet utgår ifrån författarens befattningar som Armétaktisk Chef/Stf Arméchef med ansvar för arméns nationella och nationella operationer 2017–2020 och som C P4 och C Militärregion väst 2012–2017.
- Med officer avses samtliga befälssystem.
- Dalsjö, Robert; Berglund, Christoffer och Jonsson, Michael: *Bursting the Bubble. Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures & Implications*, FOI-R—4651—SE, Stockholm 2019, s 25–43.
- Counter-insurgency or counterinsurgency (COIN) is defined by the United States Department of State as "comprehensive civilian and military efforts taken to simultaneously defeat and contain insurgency and address its root causes", <http://en.wikipedia.org/wiki/Counter-insurgency>, (2021-04-21).
- Op cit, Dalsjö, Robert; Berglund Christoffer och Jonsson, Michael, se not 3.
- Ibid, s 28.
- Ibid, s 32.
- Domän har ersatt ordet arena.
- Op cit, Dalsjö, Robert; Berglund Christoffer och Jonsson, Michael, se not 3, s 36.
- Kofman, Michael: "It's Time to talk About A2/AD: Rethinking the Russian Military Challenge", 2019-09-05, <https://warontherocks.com/2019/09/its-time-to-talk-about-a2-ad-rethinking-the-russian-military-challenge/>, (2021-04-21).
- Finkel, Mier: *On Flexibility, Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*, Stanford University Press, Stanford, California 2011, s 1.
- Michael Howard MC, FBA och Major-General A J Wilson In the Chair, CBE, MC (1974), "Military Science in an Age of Peace, The RUSI Journal", 2009-09-11, <http://dx.doi.org/10.1080/03071847409421160>, (2021-04-21).
- Neenan, Michael och Palmer, Stephen: *Cognitive Behavioural Coaching in Practice. An Evidence Based Approach*, Routledge, London, 2012, s 133.
- Neenan, Michael och Dryden, Windy: *Cognitive Behavioural Coaching. A Guide to Problem-Solving and Personal Development*, Routledge, New York 2020, s 170.
- Tolstoy, Leo: *Krig och Fred*, Bonnier, Stockholm 1956, s 475.